

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
**ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
І ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ**

2014

*Відповідальний редактор – академік НААН України,
доктор економічних наук, професор
Михайло Хвесик*

Економіка природокористування і охорони довкілля: [зб. наук. пр.] / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 134 с. ISSN 1818-4170

У збірнику наукових праць розкриваються теоретичні та методологічні засади економіки природокористування та екологічного менеджменту. Значну увагу приділено методології вартісних оцінок імплементації екологічних директив ЄС в Україні, методичним підходам до удосконалення економічної оцінки природного багатства України, проблемам становлення екологічної освіти як важливого інструменту забезпечення сталого розвитку. Запропоновано перспективні напрями поглиблення реформи земельних відносин, інвестиційного забезпечення модернізації водогосподарського комплексу, інституціональної трансформації системи управління лісовим комплексом, соціально-економічного піднесення сільських територій. Розкрито зміст макроекономічної моделі формування потенціалу сталого розвитку.

Для широкого кола наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, представників органів державного управління та місцевого самоврядування, аспірантів.

The theoretical and methodological foundations of environmental economics and ecological management are revealed in the collection of scientific papers. The particular attention is paid to the methodology of monetary valuation of the EU economic directives implementation in Ukraine, methodical approaches as to improvement of economic evaluation of Ukrainian nature wealth, problems of ecological education establishment as an important tool to provide sustainable development. The promising directions of reforming the land relations, investment providing of water complex modernization, institutional transformations of forest complex management system, socio-economic growth of rural territories, are offered. The content of macroeconomic model of sustainable development potential's forming is observed.

The collection is designed for a wide range of researches, university professors, PhD students, representatives of public services and local authorities.

**Наукове видання внесено до
Переліку наукових фахових видань України
(наказ ВАК України №626 від 25 червня 2011 року).**

*Затверджено до друку вченою радою Державної установи
«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»
(протокол № 5 від 29 травня 2013 р.).*

Рецензенти:

*акад. НААН України, д.е.н., проф. М.Ф. Кропивко
д.е.н., проф. В.М. Степанов
д.е.н., проф. М.Г. Ступень*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ
збірника наукових праць
«Економіка природокористування і охорони довкілля»

Відповідальний редактор:

академік НААН України, доктор економічних наук, професор
Михайло Хвесик

Заступник відповідального редактора:

доктор економічних наук, професор
Василь Голян

Члени редакційної колегії:

Ігор Бистряков, доктор економічних наук, професор
Оксана Веклич, доктор економічних наук, професор
Валерій Данилко, доктор економічних наук, професор
Шаміль Ібатуллін, доктор економічних наук, професор
Ярослав Коваль, доктор економічних наук, професор
Людмила Левковська, доктор економічних наук
Степан Лизун, доктор геолого-мінералогічних наук, професор
Юрій Лупенко, академік НААН України, доктор економічних наук, професор
Леонід Мельник, доктор економічних наук, професор
Володимир Міщенко, доктор економічних наук, професор
Євген Хлобистов, доктор економічних наук, професор
Штефан Бойнец (Словенія), доктор економічних наук, професор
Живко Жеков (Болгарія), доктор технічних наук, професор
Христо Крачунов (Болгарія), доктор економічних наук, професор
Тадеуш Перет (Польща)

Відповідальний секретар:

Юлія Маковецька, кандидат економічних наук

Зміст

ПЕРЕДМОВА	5	PREFACE
<hr/>		
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ		EUROINTEGRATION AND GEOPOLITICAL CHALLENGES
Володимир МІЩЕНКО МЕТОДОЛОГІЯ ВАРТІСНИХ ОЦІНОК ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ДИРЕКТИВ ЄС В УКРАЇНІ	6	Volodymyr MISHCHENKO METHODOLOGY OF COST ESTIMATION OF EU ENVIRONMENTAL DIRECTIVES IN UKRAINE
Юлія МАКОВЕЦЬКА, Тетяна ОМЕЛЬЯНЕНКО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ ДИРЕКТИВИ 2010/75/ЄС ПРО ПРОМИСЛОВІ ВИКИДИ	10	Yuliya MAKOVETSKA, Tetyana OMELIANENKO WASTE MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE REQUIREMENTS OF THE INDUSTRIAL EMISSIONS DIRECTIVE 2010/75/EU
Андрій КОВАЛЕНКО СТАН І ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	13	Andriy KOVALENKO STATE AND ISSUES OF STATUTORY AND REGULATORY PROVIDING OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE
<hr/>		
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДОЛОГІЇ		ISSUES OF THEORY AND METHODOLOGY
Ігор БИСТРЯКОВ, Дмитро КЛИНОВИЙ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ПРИРОДНОГО БАГАТСТВА УКРАЇНИ	16	Ihor BYSTRYAKOV, Dmytro KLYNOVYI METHODOLOGICAL APPROACHES TO IMPROVEMENT OF THE ECONOMIC ESTIMATION OF NATURAL WEALTH OF UKRAINE
Віра КУЦЕНКО, Галина ТРИЛЕНБЕРГ ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА – ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	20	Vira KUTSENKO, Halyna TRILLENBERH ENVIRONMENTAL EDUCATION – AN IMPORTANT TOOL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
Андрій ГОРСЬКИЙ ЕФЕКТ ДЕКАПЛІНГУ ЯК КРИТЕРІЙ ЕКОЛОГО- ОРІЄНТОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	23	Andriy GORSKY THE DECOUPLING EFFECT AS A CRITERION OF ECOLOGICAL- ORIENTED ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE
Інна ІЛЛЯШЕНКО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФРАНЧАЙЗИНГУ ЯК ФАКТОРА ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ	27	Inna ILLIASHENKO THE FORMATION OF FRANCHISING AS A FACTOR IN THE SOLUTION OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS
Олексій СТЕПЕНКО РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ У ПРОСТОРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	29	Oleksiy STEPENKO THE DEVELOPMENT OF NATURAL AND ECONOMIC SYSTEMS IN SPATIAL ECONOMICS
Ірина ШЕВЧЕНКО АДАПТАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДО КРИЗОВИХ УМОВ ЕКОНОМІКИ	33	Iryna SHEVCHENKO ADAPTING OF ECONOMICAL MECHANISM OF ECOLOGICAL POLICY UNDER ECONOMIC CRISIS CONDITIONS
Оксана ЛУЦІВ ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ	37	Oksana LUTSIV ASSESSMENT OF VALUE OF NATURAL RESOURCES OF TERRITORIAL ECONOMIC SYSTEMS OF UKRAINE
Олексій ШКУРАТОВ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	42	Oleksiy SHKURATOV ANALYSIS OF THE ENVIRONMENTAL FACTORS INFLUENCE ON THE AGRICULTURAL PRODUCTION EFFECTIVENESS
Віталій ПУГАЧ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО НАДРОКОРИСТУВАННЯ	45	Vitaliy PUNACH THEORETICAL BASIS OF SUSTAINABLE SUBSOIL USE
Володимир БОЙКО ПРОГНОЗУВАННЯ БЕЗПЕКИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ УКРАЇНИ	49	Volodymyr BOYKO FORECAST OF ATMOSPHERIC AIR SAFETY IN BIG CITIES OF UKRAINE
<hr/>		
ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ		LAND RELATIONS
Ніна ЛИЩУК, Іван КОВАЛЬЧУК ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ В ЗОНІ ОСУШЕННЯ	52	Nina LISHCHUK, Ivan KOVALCHUK FORMATION OF ECOLOGICAL AND ECONOMICAL MECHANISM OF RATIONAL USE AND PROTECTION OF RECLAIMED LAND IN A DRAINAGE ZONE
Михайло ЩУРИК ДЕРЖАВНІ АГРАРНІ ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ МОДЕЛІ ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	56	Mykhaylo SHCHURYK PUBLIC AGRICULTURAL SECTOR IN A MARKET MODEL REPRODUCTION OF LAND RESOURCES
Оксана САКАЛЬ ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	60	Oksana SAKAL INFRASTRUCTURAL PROVIDING OF CAPITALIZATION OF LAND RESOURCES
Наталія ТРЕТЯК ОСОБЛИВОСТІ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЯК ОСНОВНОГО ЗАСОБУ ВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	64	Nataliya TRETIAK FEATURES OF CAPITALIZATION OF LAND RESOURCES AS THE MAIN MEANS OF PRODUCTION IN AGRICULTURE

Інна АНДРОЩУК ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕЛІОРАТИВНИХ ЗАХОДІВ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ	67	Inna ANDROSHCHUK INVESTMENT PROVIDING OF MELIORATIVE MEASURES: NATIONAL AND REGIONAL FRAMEWORK
ВОДНЕ ГОСПОДАРСТВО		
Людмила ЛЕВКОВСЬКА, Анатолій СУНДУК БЕЗПЕКА ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ, ОЦІНКА, ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	71	Lyudmyla LEVKOVSKA, Anatoliy SUNDUK SECURITY OF UKRAINIAN WATER RESOURCES: ANALYSIS, EVALUATION, PRIORITIES OF PROVIDING
Валерій МАНДЗИК МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО КОМПЛЕКСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ	76	Valeriy MANDZYK METHODOLOGICAL APPROACH TO COMPREHENSIVE ECONOMIC EVALUATION OF WATER RESOURCES
Роза БУСЕЛ, Лариса САВОШ РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДИ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВОДОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОБМЕЖЕННЯ	80	Rosa BUSEL, Larissa SAVOSH WATER BODIES RENT MANAGEMENT UNDER DEEPENING OF WATER COMPLEX MARKET TRANSFORMATION: REGIONAL FEATURES AND INSTITUTIONAL LIMITATIONS
ЛІСОВИЙ СЕКТОР		
Ярослав КОВАЛЬ, Анатолій КАРПУК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ДЕРЕВИНИ	84	Yaroslav KOVAL, Anatoliy KARPUK ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES TO IMPROVE THE SYSTEM REGULATION OF THE WOOD MARKET
Олег ГОЛУБ ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ	90	Oleh HOLUB INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF FOREST RESOURCES CAPITALICATION
Олександр ШУБАЛИЙ ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ КОМПЛЕКСОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	93	Oleksandr SHUBALYI TRANSFORMATION OF FOREST MANAGEMENT AT THE REGIONAL LEVEL
Максим ШЕСТАК ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ У ЛІСОВОМУ КОМПЛЕКСІ	98	Maksym SHESTAK FEATURES OF FORMATION OF PERFORMANCE MANAGEMENT IN THE FORESTRY SECTOR
РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА		
Оксана ПРИСТАЙКО, Євген ХЛОБИСТОВ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО ІНДИКАТИВНИЙ ВИМІР	101	Oksana PRYSTAYKO, Yevhen KHLOBYSTOV ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC POTENTIAL OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT AND ITS INDICATIVE DIMENSION
Олександр ІГНАТЕНКО ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ	105	Oleksandr IHNATENKO APPLYING OF ECONOMIC MECHANISMS OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND PROTECTION IN AREA OF BEAUTIFICATION OF HUMAN SETTLEMENTS
СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ		
Інна ІРТИЩЕВА, Тетяна СТРОЙКО, Маріанна СТЕГНЕЙ МОНІТОРИНГ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	109	Inna IRTYSHCHEVA, Tetyana STROYKO, Marianna STEHNEI MONITORING OF ECOLOGICALLY SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN THE GLOBAL CHALLENGES
Марія ІЛЬІНА ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ЦІЛІСНИХ СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	112	Mariya ILYINA THEORETICAL PROBLEMS OF RURAL TERRITORIES EXPLORATION AS AN INTEGRAL SOCIO-ECOLOGICAL-ECONOMIC SYSTEMS
СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ		
Вікторія МИКИТЕНКО СВІТОГЛЯДНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: МАКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	116	Viktoriya MYKYTENKO IDEOLOGICAL TRANSFORMATIONS OF EVOLUTIONARY INTEGRATION: MACROECONOMIC MODEL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT POTENTIAL FORMING
Ольга ДЕМЕШОК МОДЕЛІ РЕСУРСНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ	123	Olha DEMESHOK MODEL OF RESOURCE-FUNCTIONAL PROVIDING THE EFFECTIVENESS OF THE MANAGEMENT SYSTEM
Людмила ЛАДОНЬКО ПОБУДОВА МОДЕЛЕЙ СТРУКТУРНОГО ТИПУ ЗАДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВИМІРІВ ПОТЕНЦІАЛУ СТРАТЕГІЧНИХ ЗМІН ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	128	Lyudmyla LADONKO CONSTRUCTION OF THE STRUCTURAL TYPE MODELS FOR IDENTIFICATION THE DIMENSIONS OF STRATEGIC CHANGES POTENTIAL OF INDUSTRIAL AND ECONOMIC SYSTEMS
ДО УВАГИ АВТОРІВ		
	132	FOR THE ATTENTION OF AUTHORS

ПЕРЕДМОВА

Активний цілеспрямований рух України у напрямку інтеграції до європейської спільноти, асоціації з Європейським Союзом потребує розроблення нових і підвищення якості чинних механізмів та інструментів регулювання суспільних відносин. Адже, незважаючи на 23-річний досвід державотворення, в Україні прямо чи опосередковано переважають адміністративні методи регулювання природокористування. З огляду на особливу роль природно-ресурсного потенціалу в розбудові держави на шляху до економічного й правового зближення з інституціональним забезпеченням ЄС слід вказати на гостру актуальність екологічної модернізації механізмів і методів регулювання природокористування й охорони навколишнього середовища. Вільний ринковий механізм регулювання суспільних відносин щодо володіння, користування та розпорядження природними ресурсами й охорони довкілля повинен оптимально доповнюватися державним впливом, що забезпечить узгодження суспільних і приватних інтересів природокористування на засадах сталості.

У цьогорічному збірнику висвітлено широкий спектр теоретико-методологічних і прикладних аспектів економіки природокористування, екологічної та ресурсної політики, управління соціо-еколого-економічними системами, інституціонального забезпечення й формування стратегічного потенціалу сталого розвитку. У контексті євроінтеграційних та геополітичних викликів сьогодення особливу увагу присвячено методології вартісних оцінок імплементації екологічних директив ЄС в Україні. Висвітлено стан і проблеми нормативно-правового забезпечення сталого розвитку як концептуального орієнтиру економічної політики.

Автори зробили значний внесок у вирішення проблем теорії та методології економіки природокористування. Описано методичні підходи до вдосконалення економічної оцінки природного багатства України. Висвітлено особливості застосування економічних механізмів природокористування та охорони довкілля. Розглянуто еколого-економічний потенціал сталого регіонального розвитку. Проаналізовано предметний зміст розвитку природно-господарських систем у просторовій економіці. При цьому особливу увагу присвячено екологічній освіті як важливому інструменту сталого розвитку. Перспективні результати наукових досліджень можуть забезпечити вирішення актуальних проблем регулювання земельних відносин, водного господарства, лісового сектору, надрокористування в контексті сталого розвитку.

Обґрунтовано рекомендації щодо капіталізації природних ресурсів в Україні, виділено особливості капіталізації земельних ресурсів. Набули подальшого розвитку еколого-економічний механізм та інвестиційне забезпечення раціонального землекористування й відтворення земель. Запропоновано новітні підходи до безпеки водних ресурсів України, комплексної оцінки ресурсу та імплементації орендних відносин у сферу водокористування. Сформульовано організаційно-економічні засади вдосконалення системи підтримки прийняття управлінських рішень у лісовому секторі, запровадження капіталізації лісових ресурсів. Викладено теоретичні проблеми дослідження сільських територій, моніторинг їх екологічно сталого розвитку. Формалізовано оптимальну для України макроекономічну модель формування потенціалу сталого розвитку. Обґрунтовано модель ресурсно-функціонального забезпечення ефективності системи управління розвитком стратегічного потенціалу.

Редакційна колегія збірника сподівається, що наведені результати наукових досліджень відомих науковців, досвідчених фахівців, молодих учених і аспірантів стануть корисними як дослідникам теоретичних, методологічних, методичних та прикладних проблем раціонального використання, охорони й відтворення природно-ресурсного потенціалу і навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки соціально-економічного розвитку й життєдіяльності людини, так і широкому колу зацікавлених осіб, а також органам державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання відповідно до їх компетенції.